
GABRIELA ROSZKOWSKA

Fundacja Dzieci Niczyje

Kampanie społeczne realizowane w ramach programu *Dzieciństwo bez krzywdzenia* w krajach Europy Środkowo-Wschodniej

Na łamach 15. numeru kwartalnika, wydanego w 2006 r., prezentowaliśmy założenia programu „Dzieciństwo bez krzywdzenia – ku lepszemu systemowi ochrony dzieci w Europie Wschodniej”. Celem poniższego artykułu jest przybliżenie aktualnych działań i inicjatyw podejmowanych w ramach tego projektu.

Wstęp

Program *Dzieciństwo bez krzywdzenia* (*Childhood without Abuse*), zainicjowany i finansowany przez Oak Foundation, jest realizowany od stycznia 2005 r., a jego zakończenie planowane jest na koniec 2009 r. Koordynacją programu zajmuje się Fundacja Dzieci Niczyje. Fundacja ma wieloletnie doświadczenia w pomocy dzieciom krzywdzonym. Dotyczą one wielu form aktywności – zarówno lobbingu na rzecz zmian przepisów prawnych chroniących dzieci, prowadzenia kampanii społecznych, jak i działań terapeutycznych. Fundacja Dzieci Niczyje utrzymuje kontakty z międzynarodowymi organizacjami i ekspertami zajmującymi się kwestią krzywdzenia dzieci, a wiedza

na temat dobrych praktyk zdobywana w ramach tych kontaktów stanowi cenne zaplecze realizowanych przez Fundację programów.

Program *Dzieciństwo bez krzywdzenia* obejmuje siedem państw Europy Środkowej i Wschodniej – Bułgarię, Litwę, Łotwę, Macedonię, Polskę, Republikę Mołdawii oraz Ukrainę. W ramach projektu organizacje pozarządowe z wymienionych krajów, zaangażowane w pomoc dzieciom – ofiarom krzywdzenia i w działania profilaktyczne w tym wymiarze, podjęły współpracę służącą budowie szeroko rozumianego systemu pomocy dzieciom doświadczającym krzywdzenia fizycznego, emocjonalnego i wykorzystywania seksualnego.

Wśród głównych celów programu należy wymienić:

- podnoszenie kwalifikacji profesjonalistów w zakresie pomocy dzieciom krzywdzonym,
- rozwijanie systemów pomocy dzieciom krzywdzonym i ich rodzinom,
- zabieganie o wzrost świadomości społecznej na temat problemu krzywdzenia dzieci.

W każdym roku realizacji projektu działania skoncentrowane są na innym aspekcie problemu krzywdzenia dzieci. W 2005 r. wszelkie działania prowadzone w ramach programu skupiały się na zagadnieniu profilaktyki krzywdzenia dzieci, natomiast

priorytetem w 2006 r. była diagnoza i terapia dzieci krzywdzonych.

W roku bieżącym motywem przewodnim działań jest ochrona prawna dziecka i rodziny. W planach na kolejne lata zapisano interdyscyplinarną pomoc dzieciom krzywdzonym oraz opiekę zastępczą nad dziećmi pozbawionymi opieki rodzicielskiej. W ramach tak nakreślonych ram tematycznych każdego roku we wszystkich krajach uczestniczących w projekcie odbywają się różnorodne działania, zmierzające do realizacji wyznaczonych celów. Należy tu wymienić m.in.: programy badawcze i publikacyjne, szkolenia i superwizje, konferencje oraz kampanie społeczne.

Kampania *Dzieciństwo bez przemocy*

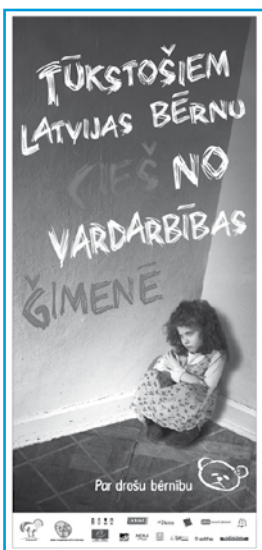
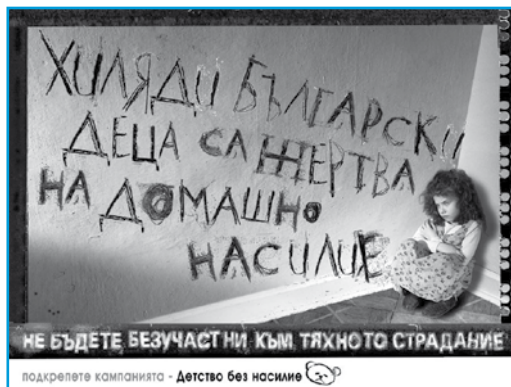
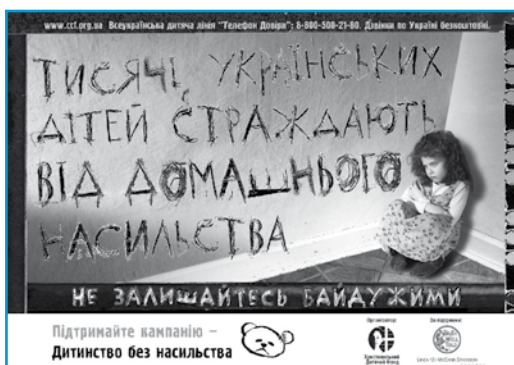
W tym miejscu warto poświęcić nieco więcej uwagi kampanii promującej dzieciństwo wolne od przemocy, która została zorganizowana w 2006 r. we wszystkich krajach partnerskich. Kampania ta była pierwszym tego typu przedsięwzięciem realizowanym w ramach programu *Dzieciństwo bez krzywdzenia*, i z tego względu była oczekiwana i obserwowana z dużym zainteresowaniem. Co więcej, była ona punktem wyjścia dla dalszych działań, albowiem pozwoliła na diagnozę sytuacji w poszczególnych krajach, w tym na rozpoznanie postaw społecznych wobec problemu krzywdzenia dzieci.

Inspiracją dla omawianego przedsięwzięcia była kampania, którą z sukcesem udało się Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Pogotowiu „Niebieska Linia” i Fundacji Dzieci Niczyje przeprowadzić w Polsce w 2001 r. Z dużym prawdopodobieństwem można powiedzieć, że była to pierwsza kampania społeczna, do realizacji której jednocześnie włączyło się tak

wiele krajów z regionu Europy Środkowo-Wschodniej.

O wyjątkowości tej kampanii stanowi również to, że w większości państw biorących udział w projekcie był to pierwszy, medialnie rozpowszechniany sygnał na temat problemu przemocy stosowanej wobec dzieci. Była ona impulsem do szeroko zakrojonej, w niektórych wypadkach dość burzliwej, debaty publicznej na temat dzieci będących ofiarami przemocy.

W sześciu krajach partnerskich zaadaptowano i przetłumaczono na języki narodowe (oraz dodatkowo na język rosyjski i albański) materiały kampanijne, które wcześniej były wykorzystane w Polsce. Wśród tych przekazów znalazły się spoty telewizyjne i radiowe, reklamy prasowe oraz plakaty i billboardy. Do uzyskania znacznej widoczności wszystkich tych przekazów w dużej mierze przyczyniły się lokalne oddziały agencji reklamowej McCann Ericsson, które efektywnie wspierały kampanię zarówno w fazie przygotowawczej, jak i promocyjnej.

dziecko.krzywdzone.pl

polityków, którzy włączyli się w organizację wydarzeń inauguracyjnych kampanie. Przykładowo, na Łotwie w ceremonii inauguracyjnej udział wzięła prezydent, a w Mołdawii i Macedonii uroczystości te odbyły się w tamtejszych siedzibach parlamentu.

W każdym z krajów przeprowadzone zostały badania dotyczące widoczności kampanii, zrealizowane na reprezentatywnych, ogólnokrajowych próbach respondentów. Jak pokazały wyniki, w zależności od kraju od 51% (Mołdawia) do 75% (Macedonia) społeczeństwa zauważyło przynajmniej jeden rodzaj przekazu kampanijnego, natomiast od 66% (Łotwa) do 95% (Litwa) badanych było zdania, że tego typu działania są potrzebne lub wręcz konieczne.

Badania te stanowiły cenne źródło informacji o warunkach panujących w krajach uczestniczących w programie oraz

Narodowi koordynatorzy dołożyli wielu starań w poszukiwaniu partnerów medialnych, którzy zgodzili się na udzielenie darmowego czasu antenowego, oraz agencji, które na zasadach non-profit użyczyły powierzchni reklamowych. Udało im się również zainteresować i aktywnie zaangażować w podejmowane działania prominentnych

o postawach społecznych względem kwestii przemocy stosowanej wobec dzieci. Zebrane informacje pozwoliły na jeszcze

lepsze przygotowanie kolejnych działań i dostosowanie ich do istniejących realiów społecznych tych krajów.

Kampania Dziecko – świadek szczególnej troski

Cele

Tegoroczne działania prowadzone w ramach programu *Dzieciństwo bez krzywdzenia* koncentrują się na prawnych zagadnieniach ochrony dzieci. Jednym z aspektów systemu prawnego jest zapewnienie przyjaznych warunków przesłuchań dzieciom, które występują w procesach karnych w roli świadków. Taki właśnie cel przyświeca prowadzonej w tym roku kampanii i jest on realizowany na podstawie wytycznych i standardów stworzonych przez właściwe organy Unii Europejskiej.

Celem opisywanej kampanii jest szeroko rozumiana poprawa sytuacji dzieci, które padły ofiarami przestępstw i w konsekwencji muszą zeznawać w sądzie. U podstaw prowadzonych działań leży założenie, że zarówno dzieci, które występują w roli świadka, jak i ich rodzice oraz opiekunowie powinni mieć zagwarantowane odpowied-

nie wsparcie w czasie trwania procedur sądowych, a osoby zobowiązane do np. gromadzenia materiału dowodowego powinny posiadać wiedzę na temat technik przesłuchiwanie dzieci i specyficznych potrzeb małych świadków.

Warto w tym miejscu zaznaczyć, że dzięki wcześniejszym doświadczeniom zdobytym w czasie kampanii *Dzieciństwo bez przemocy* możliwe było poznanie specyfiki poszczególnych krajów, a na tej podstawie zaprojektowanie nowych działań, adekwatnych do warunków społecznych, systemowych, prawnych i kulturowych istniejących w tych państwach. Wydaje się to niezwykle ważne, albowiem uwzględnienie tego typu charakterystycznych dla każdego państwa uwarunkowań stanowi czynnik w dużej mierze decydujący o skuteczności i ogólnym sukcesie kampanii.

Adresaci

Kampania edukacyjna *Dziecko – świadek szczególnej troski* jest obecnie prowadzona we wszystkich sześciu krajach partnerskich uczestniczących w programie *Dzieciństwo bez krzywdzenia*. Jest ona adresowana do profesjonalistów biorących udział w interwencjach prawnych lub pomagających dzieciom uczestniczącym w procedurach prawnych. Są to przedstawiciele takich grup zawodowych, jak: sędziowie, prokuratorzy, oficerowie policji oraz psychologowie sprawujący funkcje ekspertów sądowych. Zadaniem kampanii jest podnoszenie świadomości i rozwijanie wrażliwości tych specjalistów na szczególne potrzeby dzieci, które znalazły się w sytuacji wymagającej składania zeznań.

Co więcej, prowadzone działania stwarzają osobom mającym kontakt z dzieckiem w czasie toczących się procedur prawnych szansę na doskonalenie umiejętności i kompetencji, związanych z przesłuchiowaniem małoletnich świadków. Ponadto, istotnym elementem tego przedsięwzięcia jest lobbing na rzecz powstawania pokojów przesłuchań przyjaznych dla małych świadków.

Inną grupą, do której kierowane są przekazy kampanii, są rodzice i opiekunowie dzieci biorących udział w procedurach dochodzeniowych i procesach sądowych. Jako osoby najbliższe związane z dzieckiem, odgrywają oni ważną rolę, wspierając dzieci i pomagając im zrozumieć sytuację prze-

śluchania. W wielu przypadkach jest tak, że kontakt z organami wymiaru sprawiedliwości stanowi nowe, trudne doświadczenie dla samych rodziców, którzy zazwyczaj nie posiadają wiedzy na temat obowiązujących regulacji prawnych i nie wiedzą, czego mogą oczekiwać w zetknięciu z tymi insty-

tucjami. Zdarza się, że opiekunowie dzieci nie mają świadomości, jak dziecko może się czuć w takiej sytuacji i jak chronić je przed stresem. Z powyższych względów przekazy kampanii adresowane są również do rodziców i opiekunów dzieci występujących w roli świadków przestępstw.

Prowadzone działania

W ramach kampanii *Dziecko – świadek szczególnej troski* w wymienionych krajach Europy Środkowo-Wschodniej prowadzone są różnorodne działania, służące realizacji celów zakładanych na 2007 r. Podobnie jak w przypadku kampanii *Dzieciństwo bez przemocy*, wśród materiałów promujących hasła kampanii znajdują się publikacje, które zostały wykorzystane w polskiej edycji tej kampanii, prowadzonej w latach 2004–2005. Oczywiście wszystkie te materiały zostały adaptowane do sytuacji prawnej danego kraju.

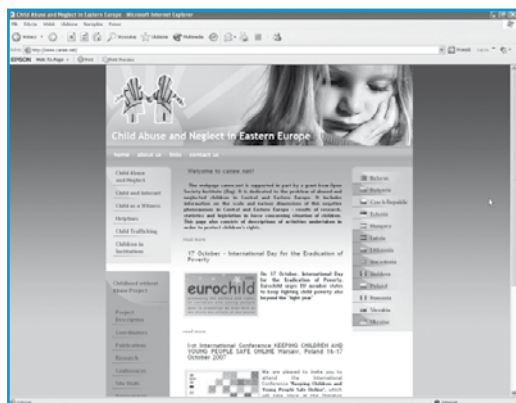
Przedsięwzięciem rozpoczynającym kampanię było opracowanie w poszczególnych krajach ekspertyz analizujących regulacje prawne odnoszące się do dzieci biorących udział w postępowaniach sądowych. Opracowania te stanowiły element diagnozy, a jednocześnie cenne źródło informacji, pozwalające na zidentyfikowanie występujących luk i braków w prawnych systemach ochrony dzieci. Na tej podstawie udało się również określić pożądane kierunki zmian.

Ekspertyzy zostały przygotowane w językach narodowych, a następnie przetłumaczone na język angielski. Tym samym stały się one dostępne zarówno dla wszystkich osób zainteresowanych daną tematyką w krajach partnerskich, a także dla międzynarodowych ekspertów odwiedzających stronę internetową www.canee.net, poświęconą programowi *Dzieciństwo bez krzywdzenia*, na której są one zamieszczone.

Jednym z głównych przekazów kampanijnych, skierowanym do przedstawicieli wymiaru sprawiedliwości, jest plakat z wymownym hasłem *Wysoki sędzie, boję się*. Plakat ten ma przypominać i uwrażliwiać osoby zaangażowane w przesłuchania dzieci, iż dziecko będące świadkiem w sądzie wymaga specjalnego podejścia i powinno być traktowane w sposób odmienny niż osoby dorosłe występujące w podobnej roli.

Zadaniem narodowych koordynatorów było zaadoptowanie polskiej wersji plakatu, tak by był on zgodny z realiami danego kraju. W związku z tym konieczna okazała się zmiana wizerunku sędziego, w szczególności jego oficjalnego stroju. Także przekaz tekstowy widniejący na plakacie został odpowiednio adaptowany i przetłumaczony.

Plakaty są rozpowszechniane w sądach, prokuraturach i innych instytucjach związanych z przesłuchaniami małoletnich świadków. Organizacje partnerskie włożyły również wiele wysiłku w uzyskanie wsparcia dla kampanii ze strony ministerstw sprawiedliwości, komend głównych policji i urzędów prokuratorskich. W wielu przypadkach starania te przyniosły oczekiwane rezultaty.

Innym, nie mniej ważnym, komponentem kampanii Dziecko – świadek szczególnej troski jest wydanie i dystrybucja książeczki *Idę do sądu*. Jest to książeczka do kolorowania, przeznaczona dla dzieci, które są przygotowywane do spotkania z sędzią lub inną osobą, która będzie je przesłuchiwać. Zawiera

ona krótkie opisy budynku sądu, osób, które mogą się pojawić w otoczeniu dziecka, i sytuacji, w których mały świadek może się znaleźć. Książeczka może być narzędziem zarówno dla profesjonalistów, jak i dla rodziców pragnących odpowiednio przygotować dziecko na to nowe doświadczenie.

Kolejnym kompanijnym wydawnictwem jest broszura zatytułowana *Gdy Twoje dziecko jest świadkiem w sądzie*. Jest to publikacja, która została opracowana i po raz pierwszy wydana przez Fundację Dzieci Niczyje w czasie trwania pierwszego etapu polskiej kampanii Dziecko – świadek szczególnej troski w 2004 r. Podobnie jak książeczka *Idę do sądu*, tak i to wydawnictwo adresowane jest do rodziców i opiekunów dzieci, które muszą składać zeznania w procesach sądowych. Broszura

zawiera odpowiedzi na pytania, które może zadać rodzicowi dziecko świadome tego, że będzie uczestniczyło w procedurach prawnych.

Głównym celem publikacji jest dostarczenie rodzicom i opiekunom dzieci informacji, których mogą potrzebować w kontakcie z dziećmi, ale także z instytucjami wymiaru sprawiedliwości.

Treść broszur została zaadoptowana do realiów poszczególnych krajów. Organizacje partnerskie zajmują się jej dystrybucją,

starając się przy tym, aby była ona dostarczona do wszystkich instytucji, gdzie pojawiają się dorośli z dziećmi przygotowują-

cymi się do roli świadka. Są to komisariaty policji, biura prokuratorów, sądy i organizacje oferujące pomoc dzieciom.

W stolicach Litwy, Łotwy i Bułgarii odbyły się narodowe konferencje na temat ochrony praw dzieci-świadków, w których wzięli udział przedstawiciele resortów sprawiedliwości i innych władz oraz eksperci krajowi i zagraniczni.

Działania na rzecz prawnej ochrony dzieci, przeprowadzane w ramach programu *Dzieciństwo bez krzywdzenia*, finansowane są ze środków OAK Foundation oraz Unii Europejskiej (program AGIS).

Zakończenie

W artykule zostały przedstawione inicjatywy i działania, realizowane w bieżącym roku w ramach programu *Dzieciństwo bez krzywdzenia – ku lepszemu systemowi ochrony dzieci w Europie Wschodniej*. Zarówno tegoroczna kampania *Dziecko – świadek szczególnej troski*, jak i inne przedsięwzięcia zdają się potwierdzać wyjątkowy charakter tego projektu. Na szczególną uwagę zasługuje fakt, że wszelkie działania są podejmowane na podstawie współpracy organizacji pozarządowych, działających w siedmiu krajach regionu Europy Środkowo-Wschodniej. Współpraca ta pozwala nie tylko na

realizację zamierzonych celów, ale także na wymianę doświadczeń i podejmowanie nowych wyzwań.

Istotne wydaje się również to, że kolejne przedsięwzięcia planowane są na podstawie doświadczeń zgromadzonych we wcześniejszych latach, co sprzyja wzrostowi efektywności wdrażanych programów. Należy mieć nadzieję, że ten interdyscyplinarny program o szerokim zasięgu geograficznym będzie działał inspirująco na organizacje europejskie, motywując je do poszerzania i rozwijania zakresu swych działań służących ochronie dzieci.

In the 15th issue of the quarterly, published in 2006, we presented the underlying assumptions of the programme "Childhood without abuse: Toward a better child protection system in Eastern Europe". The goal of this paper is to discuss current activities and initiatives undertaken within the programme.

O AUTORZE

GABRIELA ROSZKOWSKA jest absolwentką Instytutu Polityki Społecznej, Wydziału Dziennikarstwa i Nauk Politycznych Uniwersytetu Warszawskiego oraz Wydziału Europejskiej Socjologii Politycznej Uniwersytetu Höögskolan Dalarna w Szwecji. Pracuje w Fundacji Dzieci Niczyje, gdzie zajmuje się realizacją międzynarodowego programu *Dzieciństwo bez krzywdzenia – ku lepszemu systemowi ochrony dzieci w Europie Środkowo-Wschodniej* oraz Programu na rzecz dzieci – ofiar handlu i dzieci cudzoziemskich bez opieki.